30 oktober 2026
Finansdepartementet
Ert dnr: Fi2026/01654
Vårt dnr: 18, u2026, 6/yb

Studieförbundens yttrande över Promemorian EU:s penningtvättspaket

Studieförbunden lämnar här synpunkter på promemorian EU:s penningtvättspaket avgränsas till kapitel 14, Verkligt huvudmannaskap. Studieförbunden välkomnar att kapitlet i flera delar lyfter fram civilsamhällets betydelse för samhället och lägger vikt vid att underlätta ideellt engagemang. Studieförbunden noterar också att promemorian tagit intryck av de synpunkter som vi och andra ideella organisationer fört fram vid det sakråd som genomförts i frågan 22 april 2026.

Studieförbunden svarar här på de delar av kapitel 14 som vi har synpunkter på.

14.4 Vilka som omfattas av skyldigheterna

Studieförbunden välkomnar promemorians förslag om att ideella föreningar utan organisationsnummer ska undantas från skyldigheterna att inneha, lämna ut och för registrering anmäla uppgifter relaterat till verkligt huvudmannaskap.

Studieförbunden har tidigare fört fram att skyldigheten att anmäla verklig huvudman bör avgränsas till föreningar som har ett organisationsnummer, eftersom en förening utan organisationsnummer inte kan inneha bankkonto och vara ekonomiskt aktiv, och därmed inte utgör någon risk för penningtvätt. Med en tydlig avgränsning försvinner många gränsdragningsproblem som vi tidigare pekat på.

Studieförbunden efterlyser en utredning av möjligheten att göra en ytterligare avgränsning så att registreringsskyldigheten endast omfattar ideella föreningar med ekonomisk aktivitet. En sådan avgränsning behöver utformas med tydliga och förutsebara kriterier. Det bör särskilt utredas hur begreppet ekonomisk aktivitet ska definieras i detta sammanhang och hur regleringen ska tillämpas på exempelvis vilande föreningar och föreningar som saknar styrelse.

Studieförbunden | Dalagatan 5, 111 23 Stockholm
info@studieforbunden.se | www.studieforbunden.se

14.12.1 Den ideella sektorn och trossamfund ska inte längre omfattas av särreglering

Promemorian bedömer att den ordning som gäller i dag – där en ideell förening endast behöver anmäla uppgifter om verklig huvudman när uppgiften efterfrågas av en ansvarig enhet i samband med kundkännedomsåtgärder – inte är förenlig med den nya penningtvättsförordningen. Promemorian bedömer också att nuvarande regelverk, som innebär att en ideell organisation som saknar verklig huvudman inte behöver anmäla någon sådan, inte är förenlig med den nya penningtvättsförordningen.

Promemorian bedömer istället att alla föreningar med organisationsnummer blir skyldiga att anmäla uppgifter för registrering, oavsett om de någonsin ska öppna ett bankkonto eller inte. Detta ska ske utan onödigt dröjsmål efter att föreningen bildats. En förening som saknar verklig huvudman blir skyldig att i stället registrera ledande befattningshavare.

Studieförbunden kan konstatera att det nya regelverket innebär en kraftig skärpning som ställer betydligt högre krav på föreningar än vad som varit fallet med nuvarande regelverk. Då merparten av ideella föreningar saknar verklig huvudman, kommer en stor del av den ideella sektorn att ställas inför ett helt nytt krav.

Studieförbunden beklagar att promemorian inte tydligare definierar vem som ska registreras i registret över verklig huvudman för ideella föreningar som inte har en verklig huvudman i penningtvättsförordningens mening.

Studieförbunden har tidigare påtalat att det för en enskild förening inte alltid är självklart vem som är en ”ledande befattningshavare”: är det hela styrelsen, ordföranden, kassören eller en eventuell generalsekreterare? Promemorian löser inte denna otydlighet, utan hänvisar i huvudsak till penningtvättsförordningens egna definitioner. Studieförbunden vill understryka att regeringen, Bolagsverket, eller annan ansvarig myndighet, måste göra klart vem som avses, så att inte varje förening själv behöver göra en juridisk bedömning av frågan. Studieförbunden efterlyser därför att rättslig vägledning tas fram om hur ledande befattningshavare ska identifieras i ideella föreningar och vilka personer som ska registreras när en verklig huvudman inte kan identifieras. Vägledningen behöver ge organisationerna tydliga förutsättningar att avgöra vem som ska registreras och därmed kunna fullgöra registreringsskyldigheten korrekt.

Studieförbunden tillstyrker att bedömningen av vem som ska anses vara ledande befattningshavare slutligen behöver göras utifrån förhållandena i det enskilda fallet.

14.12.3 Särskilt om konsekvenser för den ideella sektorn

Studieförbunden bedömer att stora ideella föreningar med anställd personal och administrativ kapacitet – som ett studieförbund – kommer klara av att registrera uppgifter enligt de nya kraven. Den nystartade lokala föreningen som bärs upp helt och hållet av ideella krafter kommer att ha det betydligt svårare. Studieförbunden delar promemorians farhåga om att registrering kan medföra en tröskel för att ta sig

Studieförbunden
Dalagatan 5, 111 23 Stockholm
info@studieforbunden.se
www.studieforbunden.se

an ett ideellt engagemang och ett uppdrag som innebär ansvar för en ideell förening, särskilt inom vissa särskilt utsatta grupper. Det är därför nödvändigt att införandet av det nya regelverket följs av kraftfulla informationsinsatser innan reglerna träder i kraft, att registrering görs så enkel som möjligt och att eventuella åtgärder vid bristande efterlevnad är proportionerliga.

Om de nya regleringarna endast innebär fler krav på ideella organisationer utan att det ges incitament för andra förenklingar, till exempel för bankernas kundkännedomsprocesser eller minskad rapportering i samband med bidragsgivning, riskerar det att negativt påverka människors vilja och möjlighet att engagera sig ideellt.

Studieförbunden vill understryka att de nya kraven måste underlätta för ideella organisationers tillgång till finansiella tjänster, speciellt när det gäller tillgång till bankkonto. Det finns idag inte någon skyldighet för banker att tillhandahålla grundläggande betalkonton till ideella organisationer på motsvarande sätt som för konsumenter (kontraheringsplikt). Detta har bidragit till att ett ökat antal organisationer har problem med att få tillgång till bankkonto för sina organisationer. Om ideella organisationer hindras från att ta del av finansiella tjänster och öppna bankkonto hindras de i praktiken från att bedriva sin verksamhet, vilket kan liknas vid ett näringsförbud. I förlängningen riskerar de också att inte kunna utnyttja sin grundlagsskyddade rätt till föreningsfrihet. Samtidigt ökar risken för att pengar i stället förmedlas via konton som tillhör privatpersoner, vilket kan innebära ytterligare svårigheter att spåra, identifiera och förhindra penningtvätt.

Studieförbunden efterlyser därför en kontraheringsplikt som innebär att ideella organisationer som är registrerade i registret över verkliga huvudmän ska ha rätt till grundläggande finansiella tjänster, såsom bankkonto. En sådan skyldighet skulle motsvara den kontraheringsplikt som gäller för privatpersoner. En kontraheringsplikt bör kombineras med möjligheter för banker att använda uppgifter från registret över verkliga huvudmän i sina kundkännedomsprocesser. Detta skulle minska behovet av dubbelrapportering och onödig administration för ideella organisationer. Det skulle också minska risken för att organisationer som nekas bankkonto i stället behöver använda privatpersoners konton eller andra betalningskanaler, vilket försvårar insynen i och kontrollen av transaktioner.

14.14.2 Bolagsverkets verktyg vid kontroll, 14.16 Bolagsverkets ingripanden när skyldigheter inte efterlevs, samt 14.17 Särskilt om vite och föreläggande till flera

Studieförbunden har tidigare framhållit att kännbara sanktionsavgifter inte är proportionerliga mot små, ideellt drivna föreningar, och att åtgärder vid utebliven anmälan i första hand bör inriktas på information och stöd. Studieförbunden välkomnar att promemorian, med hänvisning till det sakråd som hållits med civilsamhällesorganisationer under arbetet, för fram att åtgärder vid bristande efterlevnad ska vara proportionerliga och att det i vissa fall kan räcka att Bolagsverket påminner om skyldigheten utan att förena ett föreläggande med vite.

Studieförbunden instämmer helt i detta synsätt, men vill se det omsatt i konkreta, förutsägbara rutiner snarare än enbart i förarbetenas allmänna resonemang. Att kräva att en företrädare för en ideell förening ska inställa sig personligen hos Bolagsverket – oavsett om det sker digitalt eller fysiskt – riskerar att uppfattas som mycket ingripande av en företrädare för en liten, helt ideellt buren lokalförening som saknar administrativt stöd.

Studieförbunden välkomnar förslaget att ett föreläggande som riktas mot en fysisk person som är underårig inte får förenas med vite. Ett vitesföreläggande är en mycket ingripande åtgärd, särskilt mot föreningar med begränsad ekonomi eller utan ekonomisk verksamhet.

14.25 Avgifter

Promemorian föreslår att Bolagsverket ska få ta ut avgifter för handläggningen av ärenden enligt den nya lagen om verkliga huvudmän, men att ideella föreningar som inte är skyldiga att ansöka om registrering i handelsregistret bör vara befriade från avgift. Studieförbunden delar promemorians bedömning att en avgift kan få negativ påverkan på förutsättningarna att bilda och driva ideella föreningar, och att avgiften i praktiken kan utgöra ett hinder för utövandet av föreningsfriheten. Studieförbunden understryker vikten av att avgifter inte skapar hinder för bildandet och driften av ideella föreningar eller för utövandet av föreningsfriheten. Avgiftsbefrielsen bör dock inte avgränsas till ideella föreningar som inte är skyldiga att ansöka om registrering i handelsregistret, utan bör omfatta samtliga ideella föreningar. Studieförbunden avstyrker därför promemorians förslag om avgiftsbefrielse för ideella föreningar som inte är skyldiga att ansöka om registrering i handelsregistret, och efterfrågar istället en avgiftsbefrielse för samtliga ideella föreningar.

För branschorganisationen Studieförbunden i samverkan

David Samuelsson
Generalsekreterare

Studieförbunden
Dalagatan 5, 111 23 Stockholm
info@studieforbunden.se
www.studieforbunden.se